SKATTENYTT

OFFICIELLT ORGAN FÖR TAXERINGSNÄMNDSORDFÖRANDENAS RIKSFÖRBUND

NR 3 1982

RSV:s anvisningar om värdering av aktier m m i familjebolag

Av auktoriserade revisorn Bertil Lagström.

Av RSV utfärdade anvisningar 1980.08.21 — RSV Dt 1981:15 — skiljer sig i viss mån från tidigare års anvisningar — RSV Dt 1979:12 och 1980:17 — utan att man på vissa punkter blir särskilt klokare för det.

Om man bortser ifrån numreringen av rubrikerna synes båda anvisningarna vara i stort sett likalydande. Dock saknas punkten om spärregeln i de nya anvisningarna eftersom densamma utmönstrats ur lagstiftningen. Å andra sidan har tillkommit punkten 4.4 med rubriken ''Fördelning av skulderna''. Sistnämnda punkt har blivit synnerligen viktig, eftersom ett nytt moment tillkommit under rubriken 3 ''Värderingsgrunder'' nämligen punkten ''Förmögenhet i jordbruk och rörelse'' (s k företagsförmögenhet). I fortsättningen skall nämligen bostadsbyggnad och därtill hörande tomtmark för ägare och arrendator räknas som rörelsefrämmande förmögenhet. Vidare gäller särskilda regler för behandlingen av tätmark — och exploateringsmark samt för fritidsbyggnader och fritidstomter. Härvidlag hänvisar jag till kammarrättsassessorn Johan Salsbäcks artikel i Skattenytt 1981 nr 8—9 sid 351 f f.

I denna artikel skall endast behandlas *dels* de i båda anvisningarna likalydande reglerna om ''Värdering av koncern'' punkt 4.4/1979 respektive punkt

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-31 13:46:12

6/1981 stycke 1—4, *dels* punkt 4.4/1981, ''Fördelning av skulderna'' *och dels* slutligen punkt nr 5/1981 ''Övriga metoder'', som motsvaras av st 3—4 av punkt 4.2 i 1979 års anvisningar.

6 Värdering i koncern

Enligt anvisningarna uträknas värdet av respektive dotterbolag. Till moderbolaget överföres därefter summan av dotterbolagens substansvärden före avdrag för utskiftningsskatt och reducering — till 30 %. I normalfallen då anskaffningsvärdet för aktierna i dotterbolagen icke understiger 30 % av det enligt reglerna framräknade substansvärdet ger givetvis denna metod icke något för högt värde på koncernen. I sådana fall då köpeskillingen är lägre gäller enligt FAR:s — Föreningen Auktoriserade Revisorer — rekommendation nr 11 att skillnaden mellan dotterbolagets totala egna kapital — inklusive hälften av dolda reserver i lager och investeringsfond — vid förvärvstidpunkten å ena sidan och köpeskillingen å den andra skall redovisas som en långfristig skuld i koncernbalansräkningen — ''Negativ goodwill'' eller ''Badwill''. Denna skuldpost är ju icke någon verklig skuld till utomstående och torde därför icke få medräknas vid den substansvärdering av moderbolaget, som skall ligga till grund för förmögenhetsberäkningen. Skuldposten är i själva verket ett uttryck antingen för att bolagets anläggningstillgångar är för högt bokförda eller för att avkastningsvärdet på dotterbolagsaktierna är lägre än deras matematiska värde enligt balansräkningen.

Enligt min mening borde man i punkt 6 av de nya anvisningarna ha diskuterat frågan om hur denna skuldpost skall beaktas.

I det motsatta fallet, då köpeskillingen överstiger det matematiska värdet, skall — enligt FAR:s anvisningar — överskjutande belopp fördelas på de tillgångar som köparna ansett vara för lågt värderade i dotterbolagets balansräkning. I sådana fall kan RSV:s anvisningar föranleda att ett relativt lågt förmögenhetsvärde åsätts moderbolagets aktier.

För att belysa nödvändigheten av att kompletterande anvisningar lämnas på denna punkt vill jag härnedan redogöra för ett fall från min praktik.

En koncern — moderbolag K — med 10-talet dotterbolag försåldes härom året. Köparen var ett nybildat aktiebolag — A — med ett aktiekapital av 1 000 000 kronor, varav 4 fysiska personer hade var sin fjärdedel. Köpeskillingen utgjorde 20 miljoner kronor, vilket belopp A i sin helhet lånade upp på kapitalmarknaden. Förvärvet av K ägde rum på K-koncernens balansdag den 30/6 1981. Substansvärdet av K-koncernen utgjorde, enligt RSV:s anvisningar, samma dag 40 miljoner kronor. Negativ goodwill förelåg enligt FAR:s anvisningar varför man i den nya koncernen — NK — på balansräkningens skuldsida redovisade en koncernreserv på 20 miljoner kronor. Den ur substansvärdesynpunkt låga köpeskillingen berodde helt på den dåliga avkastningen i K-koncernen. Ingen som helst intressegemenskap förelåg mellan kö-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-31 13:46:12

pare och säljare. Köpeskillingen var således ett klart uttryck för K-koncernens värde på balansdagen. Resultatutvecklingen under andra halvåret 1981 tyder heller icke på att köpeskillingen var för låg.

Enligt RSV:s anvisningar skall nu aktierna i NK-koncernen vid 1982 års förmögenhetstaxering värderas sålunda.

K-koncernens substansvärde före reducering	40 mkr
A:s tillgångar (likvida medel)	1 mkr
	41 mkr
A:s skulder	-20 mkr
Summa substansvärde	21 mkr
./. utskiftningsskatt 20 % (21-1) =	4,0 mkr
Kvarstående substansvärde	17,0 mkr
30 % härav	5,1 mkr

Hade A icke köpt aktierna i K skulle substansvärdet ha beräknats till 30 % × 1 mkr = 0,3 mkr. Genom förvärvet har sålunda aktieägarna i A enligt RSV:s anvisningar ökat sin skattepliktiga förmögenhet med $\frac{5,1 \times 100}{0,3}$ = 1 700 %.

Hade någon aktieförsäljning ej ägt rum skulle värdet på aktierna i K — av aktieägarna tillskjutet belopp = 2 mkr — ha värderats sålunda.

Substansvärde före reducering	40 mkr
./. utskiftningsskatt 20 % (40-2)	7,6 mkr
Kvarstår	32,4 mkr
Substansvärde enligt RSV:s anvisningar 30 % härav	9,72 mkr

Om aktierna i K istället förvärvats direkt av en fysisk person för 20 mkr skulle hans skattepliktiga förmögenhet genom förvärvet ha minskat med (20 - 9,72) = 10,28 mkr medan aktieägarna i bolaget A genom förvärvet ökat sin förmögenhet med 4,8 mkr.

John Larsson har i sin bok ''Företagsförmögenhet'' sid 85—87 beskrivit ett liknande fall.

5 Övriga metoder

Här anges, att annat värde än substansvärdet kan åsättas, om det kan göras sannolikt, att verkliga värdet är lägre. I så fall skall man i första hand göra en likvidationsvärdeberäkning. Denna metod får emellertid endast användas, om det kan göras sannolikt, att bolagets verksamhet inom en snar framtid kommer att avvecklas och således inte i ovanstående fall.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-31 13:46:12

I andra hand godkännes en avkastningsvärdeberäkning, ''såvida en avveckling av bolaget inte skäligen kan ifrågasättas av bl a sysselsättningspolitiska orsaker eller det av annan anledning inte kan ifrågasättas, att verksamheten överförs i annan företagsform.''

Ej heller detta alternativ är i ovanstående fall tillämpligt, eftersom K absolut icke förvärvats av A i syfte att nedlägga verksamheten eller att överföra verksamheten i annan företagsform. A:s avsikt med förvärvet är ju att genom tillskapandet av en skicklig företagsledning åstadkomma en god avkastning på satsat kapital, 20 miljoner kronor. Det förefaller därför som om punkt 5 av anvisningen behöver kompletteras.

Det är naturligtvis alldeles uppenbart att marknadsvärdet på aktierna i K vid utgången av år 1981 icke överstiger köpeskillingen, varför köpeskillingen alltid borde kunna läggas till grund för aktievärderingen vid anskaffningsårets utgång. Huruvida RSV hyser den uppfattningen framgår emellertid ej av innehållet i punkt 5 av anvisningarna.

Emellertid räcker det inte med en regel som säger att aktievärdet vid anskaffningsårets utgång skall bestämmas till anskaffningsvärdet, när köpeskillingen är lägre än reducerade substansvärdet. Aktierna i A bör sålunda i fall som det ovan berörda ur rättvisesynpunkt alltid bestämmas till 30 % av aktiekapitalets storlek, oavsett om man förvärvat aktier i andra företag eller ej. Vidare gäller att värdet på aktierna i A icke blir högre under åren efter anskaffningsåret, såvida icke avkastningen i NK kommer att ökas. Blir så ej fallet kommer värdet på aktierna i K aldrig att ökas. Skulle vidare avkastningen i koncernen genomsnittligt minska till lägre belopp än den var åren närmast före förvärvet sker istället en successiv minskning av aktievärdet i NK.

Om därför rättvisa skall skapas mellan olika slags ägareföretag — fysisk person, ekonomisk förening, aktiebolag m m — måste man föreskriva att substansvärdet — negativt eller positivt — reduceras till 30 % i varje särskilt dotterbolag. Summan av dessa reducerade värden insättes som tillgångsvärde på dotterbolag i substansvärdeberäkningen för moderbolaget, vars substansvärde därför uträknas och efter avdrag för utskiftningsskatteskuld reduceras till 30 %. Härigenom blir givetvis dotterbolagens substansvärden reducerade *dels* med 70 % *dels* med ytterligare 70 % av 30 % eller med sammanlagt 91 % men rent teoretiskt förefaller detta vara en rättvis lösning när det gäller att vid nu ifrågavarande substansvärdering jämföra direkt eller indirekt — via ett annat aktiebolag — ägda aktier. Möjligen behöver denna särskilda reduktionsregel endast gälla i sådana fall då den ursprungliga köpeskillingen för aktierna i dotterbolaget vid förvärvstillfället understiger dotterbolagets substansvärde beräknat på sätt som framgår av RSV:s nuvarande anvisningar. Man kan emellertid ifrågasätta om det icke förhåller sig så att fysiska personer som äger aktier direkt i fåmansbolag alltid får lägre förmögenhetsskatt än om aktierna ägs via ett aktiebolag.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-31 13:46:12

Exempel

Två personer, A och B har vardera 10 mkr i förmögenhet varav reducerat substansvärde i familjebolag i båda fallen 1 mkr och 9 mkr i likvida medel vardera.

Vi kallar de båda familjebolagen C och D.

Två aktiebolag E och F blir båda till salu för 10 mkr vardera. Bådas substansvärde före reduktion utgör också 10 mkr.

Vi bortser i båda fallen från eventuella utskiftningsskatteskulder som också anses lika.

A köper bolaget E direkt mot kontant likvid medan B köper F via sitt bolag D.

A och B:s förmögenhet kan med ledning av RSV:s anvisningar efter förvärvet beräknas sålunda.

	A	B
Aktier i C + D efter respektive före reduktion	1	3,3
A:s aktier i E efter reduktion	3	—
D:s aktier i F före reduktion	—	10
D:s ökade skulder för förvärvet av F	—	—10
Summa bolagsförmögenhet	4	3,3
Reduktion av B:s aktier i D 30 1 × 3,33		1,0
Summa	4	1,0
Tillkommer B:s likvida medel	—	9,0
Summa beskattningsbar förmögenhet	4	10,0

B:s förmögenhet blir sålunda enligt RSV anvisningar 2,5 gånger större än A:s enbart därför att han skjuter in sitt bolag D i affären.

Totalt sett innebär detta att fåmansbolagskoncernen drabbas hårt genom innehållet i gällande anvisningar. Det märkliga är att detta kommer att gälla även om företagsförmögenhet i enlighet med kapitalskattekommitténs förslag nollställes vid förmögenhetsberäkningen.

I ovanstående exempel blir resultatet i så fall följande.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-31 13:46:12

	A	B
Aktier i C + D	0	0
A:s aktier i E	0	-
D:s skulder för förvärvet av F	—	-10
Summa företagsförmögenhet	0	0
B:s likvida medel	—	9
Beskattningsbar förmögenhet	0	9

Med den just publicerade avdragsreformen för ögonen frågar man sig om något samband kan föreligga mellan de ofördelaktiga reglerna för indirekt förvärv och de nya avdragsreglerna, som gör det mindre lönsamt för fysisk person att låna pengar. Är det meningen att han ej skall veta på vilket ben han skall stå. Indirekt förvärv — högre förmögenhetsskatt, direkt förvärv med lån — minskat ränteavdrag.

Egentligen visar samtliga ovanstående exempel att man inte bör lösa familjeföretagens problem medelst reduktionen av företagsförmögenheten vid arvs-, gåvo- och förmögenhetsbeskattningen. Den enda rätta lösningen är en ordentlig reducering av marginalskatterna samt en kraftig justering av den s k 80—85 %-regeln.

4.4 Fördelning av skulderna

Man frågar sig varför RSV icke kan justera sina anvisningar på denna punkt så att alla bolagets skulder proportionsvis får fördelas på rörelseförmögenhet respektive rörelsefrämmande förmögenhet i förhållande till tillgångarnas värde i respektive förmögenhetsdel. Bolagets skulder är ju de facto aldrig öronmärkta.

Härvidlag kan man ju hänvisa till departementschefens uttalande i proposition 1927:102 sid 423, ''Rimligare och naturligare synes det resonemanget, att den skattskyldige i envar av sina förvärvskällor ansåges ha procentuellt lika stor andel av sina tillgångar belånade''. Det är svårt att förstå, varför denna regel ej kan gälla vid nu ifrågavarande skuldfördelning.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-31 13:46:12